

BÖLÜM 14

HAVACILIKTA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜ

Feray KÜÇÜKBAŞ DUMAN¹

GİRİŞ

Havacılık sektörü, küresel ulaşım ağının en önemli bileşenlerinden birisi olup yüksek risk unsurları içeren faaliyetler barındırır. Uçuş operasyonları, bakım süreçleri, hava trafik kontrolü ve yer hizmetleri gibi faaliyetler; teknolojik altyapı, yoğun insan faktörü ve yüksek düzeyde güvenlik gerektirmektedir. Havacılık sektörü, yüksek riskler içeren ve en küçük hatanın büyük sonuçlara sebep olabileceği bir alandır. Bu sebeple havacılık sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) yalnızca yasal bir zorunluluk değil, aynı zamanda sektörün sürdürülebilirliğinin ve güvenilirliliğinin de temelini oluşturmaktadır.

Havacılık faaliyetlerinde karşılaşılan riskler geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir. Bu nedenle İSG havacılıkta güvenlik kültürünün temel yapı taşlarından birisi olup çalışanların refahının korunmasının ötesinde uçuş güvenliğinin artırılması, operasyonel verimliliğin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır.

Her sektörde olduğu gibi havacılık sektöründe de iş kazaları önemle üzerinde durulan konulardandır. İş ortamında gerçekleşebilecek olası yaralanma, hastalık ve ölümler organizasyonlara doğrudan ve dolaylı olarak verebileceği zarar göz önünde bulundurulduğunda, iş ortamında güvenliğin geliştirilmesi ve kazaların azaltılmasına yönelik çalışmalar organizasyonların stratejik hedeflerinden birisi olmaktadır. Havacılık sektöründe oluşabilecek kazalar çalışanları, yolcuları ve toplumu yakından ilgilendiren, sonuçları hem ekonomik hem de sosyolojik olarak ağır olan olaylardır (Mengenci & ark., 2024). İSG kurallarının ihmal edilmesi yalnızca iş kazası ya da meslek hastalıkları ile sınırlı kalmayıp, uçuş güvenliği sorunlarına da sebep olabilmektedir. Bu sebeple İSG uygulamaları sektörde yaşana-

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Havacılık Psikolojisi Araştırmaları Enstitüsü, feray.duman@istanbul.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1647-8004

KAYNAKLAR

- Acar, M.C., Tengilimoğlu, E.S. (2023). Havacılık sektörü yer hizmetlerinde iş kazası ve meslek hastalıkları ile tehlike, Yangın ve Risk Faktörleri. *International Social Sciences Studies Journal*, 9 (114), 7976-7986.
- Adem, A. (2022). İş sağlığı ve güvenliğinde kullanılan risk analizi tekniklerinin değerlendirilmesi için bir rehber önerisi. *Politeknik Dergisi*, 25(3), 1319-1328.
- Akıllı, H., Aydoğdu, Ö. (2022). İş sağlığı ve güvenliğinin önemi. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Enerji Hammadde Etüt ve Arama Dairesi Başkanlığı, Ankara. https://bulten.mta.gov.tr/dosyalar/makaleler/298/tr_20221019133729_298_4_9abf6cf9.pdf
- Barut, S., Oğuz Erdoğan, F. (2024). Havalimanı yer (ramp) hizmetleri çalışanlarının karşılaştıkları iş sağlığı ve güvenliği risklerinin incelenmesi. *Türk Hava Kurumu Üniversitesi Havacılık ve Uzay Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 75-98.
- Baş, E. (2017). *Havayolu taşımacılığında kabin ekiplerinin çalışma koşullarının iş sağlığı ve güvenliği açısından risk analizi ve değerlendirilmesi: Boeing 777 Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Başbuğ, A., Yücel Bodur, M. (2021). *İş Hukuku* (6. Baskı). Beta Basım Yayın: İstanbul.
- Canadian Center for Occupational Health and Safety (t.y.). Occupations and Workplaces. (11.08.2025 tarihinde https://www.ccohs.ca/oshanswers/occup_workplace/flight-crew-and-cabin-crew.html?utm_source=bağlantı+adresinden+erişilmiştir).
- Ceylan, H. (2021). Türkiye’de meydana gelen ölümlü iş kazaları. *İSG Akademik*, 3(1), 1-13.
- Çiçek, Ö., Öçal, M. (2016). Dünyada ve Türkiye’de iş sağlığı ve iş güvenliğinin tarihsel gelişimi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 106-129.
- Çeliktas, B., Ünlü, N. (2018). Risk değerlendirme karar matrisi yöntemi kullanarak örnek bir risk değerlendirme raporunun oluşturulması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 65, 483-504.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) (2017). *Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği algısı-araştırma raporu*. (10.07.2025 tarihinde https://www.csbg.gov.tr/Media/yesf-gucb/turkiyede_issagli.pdf bağlantı adresinden erişilmiştir).
- Eraslan, E., Cansaran, C. (2020). İş sağlığı ve güvenliği algısının eğitim bazında değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Operations Management*, 1(4), 357-368.
- Horozoğlu, K. (2017). İş kazalarının iş sağlığı ve güvenliği açısından analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 265-281.
- Gürbüz, H. (2022). *Yöneticilerin iş güvenliği kültürü ve iş güvenliği performanslarının değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gümüşhane.
- ILO (t.y.-a). *Introducing the ILO-the UN agency for the world of work*. (11.08.2025 tarihinde <https://www.ilo.org/about-ilo> bağlantı adresinden erişilmiştir).
- ILO (t.y.-b). *How can occupational safety and health be managed? planning and implementation*. (03.08.2025 tarihinde https://www.ilo.org/topics-and-sectors/occupational-safety-and-health-guide-labour-inspectors-and-other/how-can-occupational-safety-and-health-be-managed/planning-and-implementation?utm_source=bağlantı+adresinden+erişilmiştir).
- Karabal, A. (2021). İş sağlığı ve iş güvenliği. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-21.
- Koçak, O., Koray, N. (2018). İş sağlığı ve güvenliği konusunda Avrupa Birliği uygulamaları ve Türkiye’ye yansımaları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 1779 -1811.
- Kocamış, B. (2025). Havacılıkta gizli tehlikeler: insan faktörlerinin iş sağlığı ve güvenliği üzerindeki kritik rolü. *Journal of Aerospace Science and Management*, 3(1), 30-41.
- Köseoğlu, S. B., Yağımlı, M., Tepe, S., Eti, S. (2025). Sivil havacılıkta kabin ve kokpit ekiplerini etkileyen psikososyal risklerin iş kazalarına etkilerinin çok kriterli karar verme yaklaşımı ile değerlendirilmesi. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 60-87.
- Mengenci, C., Gökçe, S. G., Kutanis, R., Ö., Emhan, A. (2024). Havacılık sektöründe iş güvenliği: iş memnuniyeti ve çalışan bağlılığının rolü. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 23-39.

- Metin, E., Kayalı, C.A. (2018). İşletmelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının fayda maliyet analizi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (26), 221-243.
- Mevzuat Bilgi Sistemi (2012a). *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*. (15.08.2025 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6331&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> bağlantı adresinden erişilmiştir).
- Mevzuat Bilgi Sistemi (2012b). *İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği*. (13.08.2025 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16925&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> bağlantı adresinden erişilmiştir).
- Nazlıoğlu, A. (2014). *Havaalanı bakım onarım hangarında tehlike kaynaklarının belirlenmesi ve kontrol listesi hazırlanması (İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi / Araştırma)*. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Polatoğlu, M. G., Sincar, S. (2018). Avrupa'da İş Sağlığı ve Güvenliği'nin ortaya çıkması ve Türkiye'deki uygulamaları. *Atatürk Dergisi*, 7(2), 71-95.
- Şimşek, S. (2020). İş sağlığı ve güvenliği kapsamında risk değerlendirme metodlarından Fine Kinney Metodunun bir örnekle değerlendirilmesi. *İSG Akademik – OHS Academic*, 2 (2), 91-99.
- Şimşek, S. & Uslu, H. (2023). Uçak bakım -onarım hangarlarında iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve etkileri. *European Journal of Science and Technology*, 50, 178-189.
- WHO (2009). *WHO Definition of Health*. (18.07.2025 tarihinde <https://www.who.int/about/governance/constitution> bağlantı adresinden erişilmiştir).
- Yiğit, A. (2011). *İş güvenliği (2. Baskı)*. Alfa Aktüel: Bursa.